

Nieuwe Opgaven, Nieuwe culturele Praktijken

Column | **Architectuur- en ontwerpbeleid 2012+** | Joachim Declerck, Architecture Workroom, Brussels

Besparingen. En dan een nieuwe architectuur- en ontwerpbeleid. Enorme frustraties omwille van een enorme knip in de cultuursector zonder een sterke inhoudelijke argumentatie. En vervolgens de vraag om vandaag constructief mee te denken en te debatteren over het toekomstige architectuurbeleid. Als Belg en Nederlandstalige Brusselaar werk ik sinds een tiental jaar voor en vandaag nog steeds samen met Nederlandse architectuurcultuur instellingen. Sinds twee jaar doe ik dat vanuit Architecture Workroom Brussels, een nieuwe organisatie die ik mee heb opgericht en nu leid, en die als werkplaats in de architectuur wordt gesubsidieerd in het kader van het Vlaamse kunstendecreet. Ik wil vandaag proberen om op basis van mijn werkervaring in die twee totaal verschillende — misschien wel diametraal aan elkaar tegenovergestelde — beleidscontexten een korte bijdrage te leveren aan de heropbouw van een architectuurbeleid na het zware bombardement.

Het totale budget voor architectuurcultuur in Vlaanderen ligt net boven 1 miljoen euro per jaar, wat net iets meer is dan 1% van de totale cultuurbegroting, voor 6 miljoen Vlamingen, en een paar vreemde Brusselaars die ook diezelfde taal spreken. Ik ben er daar één van. En als u vervolgens weet dat het Vlaams Architectuurinstituut zowat de helft van dat budget krijgt, dan begrijpt u dat de financiële omstandigheden voor de Vlaamse architectuurcultuur nogal verschillen met die in Nederland. En dat blijft zo, want ook na de bezuinigingen wordt er in Nederland nog om en bij de 15 miljoen Euro per jaar in architectuurbeleid worden geïnvesteerd. En dat budget komt niet enkel van het Ministerie van Cultuur, maar ook andere ministeries participeren in het architectuurbeleid.

Bepaalde Nederlandse politici suggereren dat Nederland meer als België zou moeten worden. Op vlak van architectuurcultuur zou ik dat ten stelligste afraden. Er liggen hier vandaag nog enorme kansen waar ik, als ik straks terug in Brussel aankom, slechts kan van dromen.

Maar toch bestaat er een dynamiek in Vlaanderen en Brussel, zowel in de ontwerpsector als in het culturele landschap. Omwille van die dynamiek maken we als Vlaamse architectuursector vandaag aanspraak op meer middelen voor de architectuurcultuur. Maar dat doen we niet in de eerste plaats door gefrustreerd te argumenteren dat we als het lelijke eendje van het Vlaamse cultuurbeleid worden gezien. Dus niet zozeer met het argument dat we als onderdeel van een zachte beleidssector een groter deel van de koek verdienen.

Wat we zowel in Vlaanderen, in Nederland, als daarbuiten zien, zijn organisaties die hun rol en maatschappelijke positie als culturele instelling herdenken. Het zijn nieuwe culturele praktijken. Daarbij gaat het niet langer over de cultuurconsumptie en de 'vermarketing' van de autonome cultuurproductie en het cultuuraanbod. Architectuur en ontwerp zijn per definitie niet-autonome vormen van kunst. Het zijn toegepaste kunsten. We moeten daarom, ook als cultuurorganisaties, buiten de container van de culturele sector en het palet aan functies (van presentatie tot disciplinaire innovatie) binnen die sector durven denken en handelen. De culturele dimensie van de toegepaste kunsten die ons vandaag samenbrengen bevindt zich vandaag te veel binnen de veilige contouren van de sector en van de discipline. Het is niet voldoende om architectuur te presenteren aan het publiek, of gevraagde of ongevraagde reflecties op maatschappelijke uitdagingen te ontwikkelen.

Zoals we daarnet ook tijdens de introductie hebben gehoord, bevindt de noodzaak zich buiten het museum. De maatschappelijke opgaven zijn namelijk enorm. En ze zijn zowel mondiaal als lokaal steeds meer stedelijk en steeds meer ruimtelijk van aard. De verstedelijking van de wereld aan de

ene kant, en de duurzaamheidsopgave aan de andere kant, maken dat zowel de ontwerpsector als beleid, burgersamenleving en andere maatschappelijke actoren het belang van de fysieke ruimte, van stedelijke omgevingen en van landschap, steeds minder kunnen en durven te ontkennen.

Deze belangrijke maatschappelijke uitdagingen zijn dan ook niet de taak van de politiek en van nationale en lokale bestuurders en bureaucratieën alleen. De culturele poot van een toegepaste kunstvorm kan hier een rol opnemen. Door als één van de actoren te participeren in het ontwikkelen van antwoorden op maatschappelijke vragen, kunnen we als architectuur-cultuur-organisaties vanuit inhoud en opgaves een maatschappelijke positie innemen. Als complement en voeding voor de belangrijke cultuurinstellingen, hebben we nood aan culturele operatoren. Culturele organisaties die uitdagingen, maatschappelijke actoren en de ontwerpsector rond een inhoudelijk project bij elkaar brengen. Enkel in zo'n klimaat, waarin innovatie en ontwikkeling niet binnen de veilige muren van instellingen plaatsvindt, maar in de onveilige wereld van de dirty, maar noodzakelijke, business daarbuiten, kan de potentie van architectuur en ontwerp ten volle worden gerealiseerd. Daarbij kunnen en moeten zowel de ontwerper als de cultuurorganisatie nieuwe praktijken exploreren. Niet als onschuldige exploratoren van de toekomst, maar als maatschappelijke actoren met een specifiek, complementaire en noodzakelijke expertise en verantwoordelijkheid.

Maar als culturele organisaties als operatoren vanuit inhoud een maatschappelijke rol opnemen, dan kan dat niet met een overheid die het subsidie-geven aan een kleiner aantal ge-institutionaliseerde functies als haar missie ziet. Ook de overheid en de politiek moet het lef hebben om inhoudelijke positie in te nemen. Enkel door het samenspel en krachtenspel tussen een inhoudelijk gedreven cultuursector, overheid en andere maatschappelijke actoren kunnen de noodzakelijke en innovatieve antwoorden worden ontwikkeld.

Voorbeelden:

Bordeaux 50.000 woningen – arc en rêve

Brussel kanaal zone – architecture workroom

Den Haag – Stroom

IABR en Berlage – NL overheden

Enkel op die manier kan het gesprek en denken over architectuurcultuur verder gaan dan het verdedigen van een zachte sector in tijden van harde beslissingen.